

Czaszniki, miasteczko w pow. lepelskim gub. witebsk., dawniej w województwie Połockim. Mieszkańców jest 6130 głów, z nich izraelitów 4,276, a chrześcijan tylko 1,854.*) Zamieszkali w obrębie miasteczka włościanie stanowią wieś pod nazwą „Słobody Czasznickiej“, lub też „Nowej Słobody“, liczącej 121 gospodarzy, wchodzących w skład gminy kopciewskiej. Jest tu Zarząd mieszczański, szpital włościański, a przy nim lekarz (jedyne w miasteczku i okolicy), apteka, dwie szkoły ludowe, kan-

---

*) W oficjalnym spisie „Списокъ населенныхъ мѣстъ Витеб. губ. 1906 г.“ ogólna cyfra mieszkańców 5,530, z nich chrześcijan 1854, izraelitów 4,276, że zaś suma nie zgadza się na 600, więc przypuszczalnie mieszkańców jest 6,130.

tor pocztowo-telegraficzny, kasa oszczędnościowo - pożyczkowa i przeszło stokramów. Odległość: od Witebska, 90 w., od Lepła 32 w., od Bieszenkowicz (Nad Dźwiną, gdzie chodzą parostatki) 30 wiorst, od stacji Łowsza (Rygo - Orłowskiej kolei) 67 wiorst, od stacji Bobr (Moskiewsko-Brzeskiej kolei) 65 wiorst. Handel leśny i zbożowy z Rygą po Ulle i Dźwinie. Mieszczanie trudnią się spławianiem tratw, a zimą wyrębem lasu. Jest paru garncarzy, farbiarzy, kilku wyrobników łyżek, wrzecion, skrzyń i t. p. Większe doroczne targi (kiermasze) na św. Mikołaja 9 maja i 6 grudnia, oba na konie, których czasem w ogromnej bywa ilości. Przed Bożem

Narodzeniem, tak zwany „Krasnik“, duży targ na sadło i nierogaciznę, mniejsze targi odbywają się każdej niemal niedzieli. Dawniej, zgodnie z przywilejem Stanisława Augusta z roku 1782, jarmarki były na świętego Ducha, świętego Jana, Narodzenie św. Jana, w dzień Matki Boskiej Różańcowej, na św. Michała i na św. Barbarę. Świątyni jest obecnie dwie, obie prawosławne, większa zabrana z kościoła, mniejsza fundowana przez właściciela w 1843 r. Ongi był tu kościół pod wezwaniem Błogosławionego Józefa Męczennika, a przy nim klasztor Dominikanów, osadzonych w 1674 r. przez rodzinę Słuszków, zgodnie z zapisem Halszki ze Słuszków Radziejowskiej, podkanclerzyny koronnej. Drugi większy kościół, wzniesiony przez Stanisława Bykowskiego Łopotta, wraz z klasztorem, dokąd przeniesiono Dominikanów około roku 1750.

Konwent Dominikanów zniesiono około 1842 r., odkąd parafją zarządzali świeccy księża, aż do jej skasowania w 1868 r. Zabranany kościół stał około dwudziestu lat zamkniętym, bez użytku. W kościele tym była słynąca z cudów figura Pana Jezusa, zrobiona przez włościanina z Przystój około 1705 r., w większe doroczne festy zbierały się tłumy pielgrzymów z dalekich nawet stron. Kościół odznaczał się wykończeniem wewnętrznym, a część pięknych fresków dotąd się jeszcze zachowała. W 1565 r. wojska litewskie pod dowództwem hetmana Mikołaja Radziwiłła odniosły w pobliżu Czasznik na polach iwańskich walne zwycięstwo nad wojskiem cara Iwana Groźnego, dowodzonem przez kniazia Piotra Szujskiego, który poległ na polu bitwy. W 1567 r. Roman Sanguszko rozbił w okolicy Czasznik tatarów, dowodzonych przez Amurata. W roku 1580 król Stefan Batory zatrzymał się tu z wojskiem i przyjmował posła carskiego. W 1708 r. feldmar-

szałkowie Mieńczykow i Szere-
miejew odbyli tu naradę wojen-
ną. W 1812 r. Czaszniki, tu-
dzież cały szereg sąsiednich wio-
sek uległy spaleni w bitwach
19 października i 2 listopada,
które były wywołane przez fran-
cuzów dla odwrócenia uwagi od
przeprawy przez Berezynę. Pier-
wotnie Czaszniki musiały nale-
żeć do książąt Łukomskich.
W końcu XVI wieku były już
własnością Kisków. Od Kisz-
ków przeszły do Sapiehów, na-
stępnie do Adama Kazanowskie-
go, marszałka nadwor. koron.,
który zapisał całe hrabstwo Cza-

sznickie żonie swej Halszce ze
Słuszków 2-do voto Radziejow-
skiej. Po jej śmierci odziedzi-
czyli te dobra Słuszkowie. Po-
tem posiadali Czaszniki Potoccy,
Lopotowie, a wreszcie Wołod-
kowicze, do których dotąd na-
leżą.